

Prikazi, ocjene, osvrti

Vladimir Anić, *Naličje kalupa / Sabrani spisi*,
priredio Ivan Marković, Disput, Zagreb 2009, 724 str.

U e–svijetu sve su veće mogućnosti pristupa raznim informacijama, pa i znanstvenima, jer su na internetu dostupne digitalizirane knjige i e–izdanja časopisa. Tako se noviji radovi znanstvenika lako prelistavaju doma u papučama pred zaslonom. Kad je pak riječ o plodnim autorima čiji su radovi razasuti po mnogim publikacijama, bez njihovih sabranih djela još je vrlo teško doći do njihovih članaka. Stoga skupljeni radovi u jednoj knjizi ne samo da otkrivaju što je pojedini znanstvenik napisao nego olakšavaju pronalaženje željenoga rada, ali i uvelike skraćuju vrijeme njegova traženja. Imati na jednom mjestu sve radove nekoga znanstvenika velika je pomoć svakomu istraživaču, ali je zato priređivaču takvih knjiga jedan od najgorih poslova, ravan izradi velikih bibliografija. Ivan Marković dosad je priredio dvije opsežne knjige kojima se katedra na kojoj radi (Katedra za hrvatski standardni jezik zagrebačkoga Filozofskoga fakulteta) odužila dvojici svojih pokojnih predstojnika. Prva je knjiga *O hrvatskome jeziku* (Pergamena, Zagreb 2005), u kojoj su članci Ljudevita Jonkea koje je on pisao u *Telegramu* od 1960. do 1968. godine, i druga *Naličje kalupa / Sabrani spisi* (Disput, Zagreb 2009) Vladimira Anića. Njima je kroatistika otela zaboravu mnoge članke dvojice jezikoslovaca koji su ju, svaki u svoje vrijeme i na svoj način, obilježili i svojim djelima i svojom djelatnošću u javnom životu. Treba odati priznanje samozatajnomu mladomu znanstveniku Ivanu Markoviću koji je obavio golem i nezahvalan posao. Posebno priznanje zaslužuje izdavač Disput koji u vremenu nenaklonjenu knjigama prepoznaje vrijednost jezikoslovnih djela i koji nas često obrađuje novim izvrsnim izdanjima.

Vladimiru je Aniću visoko i trajno mjesto u hrvatskoj kulturi osigurao njegov jednojezičnik, *Rječnik hrvatskoga jezika*, bez obzira na to tko što mislio o njem. Nezamislivo je danas da neki narod nema svoje jednojezičnike i višejezičnike, a Hrvatska je bila zemlja koja se primakla kraju 20. stoljeća sa sjajnom leksikografskom prošlošću, ali bez suvremenoga jednojezičnoga rječnika. Neskloni tudemu uspjehu, mnogi su Anićev *Rječnik* napadali i kad nisu imali pravih argumenata. Ne zna se koji su napadi bili bjesomučniji, oni na njegov i Silićev *Pravopis* ili na njegov *Rječnik*. Nije bilo lako biti prvi i naravno da je bilo razloga za stručnu kritiku, ali je taj rječnik otvorio put drugim leksikografima koji su, polazeći od njega, mogli raditi bolje rječnike. Anić je dostojanstveno otprio napade, razmotrio dobronamjerne primjedbe¹ i nastavio

1 Pisala sam dosta kritički prikaze prvih dvaju izdanja. Kad smo se sreli na skupu o Bogoslavu Šuleku, upitala sam ga ljuti li se na me, a on je svojim ljubaznim odgovorom pokazao da u znanosti nema mjesta uvrijedenosti i taštini, dapače da je prijeko potrebno poslušati i druga mišljenja. U drugom je izdanju popravio obradu homonima složivši se sa mnom da u prvome oni nisu bili dobro obrađeni. Shvativši da je Anić sâm napravio više nego javne ustanove kojima je to bio zadatak, više nisam pisala prikaze o novim izdanjima.

raditi na svom rječniku tako da su iduća izdanja bivala opsežnija. Je li rječnik mogao biti bolji? Svaki može biti bolji, pa i Anićev je mogao biti leksikografski bolji. Tko je god ikada radio na rječniku, zna koliko je to težak posao i koliko znanja, jezičnoga i izvanjezičnoga, treba imati, koliko vremena treba uložiti da se rječnik dovede do korica, pa se upravo zato rječnici rade timski, u ustanovama. Anić je odradio velik posao umjesto jezikoslovnih i kulturnih ustanova, napisao je tri kapitalna jezikoslovna djela, prvo sâm i druga dva u suautorstvu: *Rječnik hrvatskoga jezika*, *Pravopis hrvatskoga jezika* (s Josipom Silićem) i *Rječnik stranih riječi* (s Ivom Goldsteinom). Više su ga napadali i osuđivali nego što su ga hvalili, što se dobro iščitava iz naslova članaka o Aniću u popisu priloženom uz njegovu bibliografiju. Bilo je to čudno vrijeme kad se napokon hrvatski jezik mogao prepustiti spontanu razvoju i kad se mogao slobodno opisivati, bez pritiska izvan njega, kad je nastupilo višestranačje i demokracija, ali se unatoč tomu očekivalo da svi jednako misle, a onima koje njihov vlastiti jezik nije sputavao, koji su se u njem osjećali slobodno, oduzimalo se pravo na drugačije mišljenje jer je ono bilo »uvreda jeziku i domovini«. Išlo se toliko daleko da su u istom broju jednoga jezikoslovnoga časopisa uz nekrolog napisan nakon Anićeve smrti istodobno objavljene i dvije ne baš pohvalne kritike njegova *Pravopisa*.

Anića se nakon pojave *Rječnika* proglašavalo »rušiteljem hrvatskoga jezika«, dok se istodobno nitko nije osvrtao na »graditelje« hrvatskoga jezika koji su u svojim rječnicima, pravopisima i jezičnim savjetnicima sadržavali »hrvatske« riječi: *saopćiti*, *asinhron*, *aščija*, *aluminijum*, *azot*, *bioskop*, *kiseonik*, *boranija*, *sadrug*, *sisanče*, *sočivo*, *temperisati*. Umjesto kulture rječnika nastupila je kultura jezičnih savjetnika kojima se jezik svodio na dvojčane odnose: pogrešno – ispravno. Kako Marković kaže, jezični su savjetnici puni »slučajeva« kako ne treba pisati pa »u tom smislu nešto temeljito nije na svojem mjestu ako su opsežniji od jednojezičnih rječnika« (str. 15). Stoga nije ni čudno što je unatoč brojnim savjetima i savjetnicima jezična kultura u Hrvata pala na niske grane. Prošlo je dvadesetak godina od pojave Anićeva rječnika, a još uvijek u hrvatskoj kulturi nije na vidiku ni *Grand Robert*, ni *Petit Robert*, ni *Duden*, ni *Webster*, hrvatski rječnik koji bi se mogao mjeriti s njima, iako joj više nitko ne smeta na putu objavljivanja rječnikâ svoga jezika pod njegovim nazivom, pa to pokazuje koliko je velika Anićeva zasluga što je tu golemu nedopustivu prazninu popunio svojim djelima. Anić je zaslužio da mu se skine kapa, a dio priznanja jest i ova knjiga.

Naslov knjige *Naličje kalupa* donekle je neobičan, ali je izvučen iz Anićeva kratkoga članka *Uz naličje kalupa* u kojem Anić pokazuje kako novinari bez razmišljanja prenose kalup iz govorenoga jezika u pisani jezik pa se bez konteksta slike dobiva besmislica. Iako je naslov sretno odabran jer oslikava Anićevo odupiranje guranju jezika u kalupe, podnaslov knjige *Sabrani spisi* nije najbolje rješenje jer su spisi naziv iz administrativnoga jezika. Anićevi su članci, njih 111, prije bili objavljeni (nekoliko ih je sad prvi put objavljeno) u uglednim znanstvenim časopisima, ali i u novinama. Ovdje su razvrstani u pet tematskih cjelina među kojima ne postoje oštre granice: *Graditelji i perspektive*, *Akcent i ortoepija*, *Morfologija i sintaksa*, *Rječnik i kultura*, *Granice*

jezika i *Prije glosara*. Uvodno su četiri priređivačeva teksta: *111 prepone* (sic!): *Na naličju kalupa*, *Ljetopis Vladimira Anića*, *Bibliografija Vladimira Anića*, *Dodatak bibliografiji: Izbor radova o Vladimiru Aniću*. Na kraju knjige nalazi se *Kazalo imena*, *Priređivačeva bilješka* i *Bilješka o priređivaču*, što sve upotpunjuje ovaj skupnik Anićevih članaka potvrđujući priređivačevu stručnost i temeljitost.

Ivan Marković napisao je vrlo detaljan i opsežan predgovor na tridesetak stranica s mnoštvom podataka o Aniću i njegovim djelima i poveznicama na druga djela, ali i o hrvatskoj filologiji i hrvatskoj kulturi općenito. To nije samo opis, nego je i kritički osvrt na kroatistiku i kroatiste, na našu jezičnu svakodnevicu. Jezik mu je osebujan, stilski dotjeran (npr. *hote*, *nehote*, *zanoviti ...*; *Filolog* će se, jer takav posao može obaviti samo istinski *zaljubljenik u riječi*, ponekad nakon velika posla morati zadovoljiti tek *domjenkom* i *smotkom*), pa je tako njegov tekst od uvoda, koji obično rijetko tko čita jer se očekuju razni dosadni podaci, postao zanimljivo štivo za čitanje. Bibliografiju, koja sadrži 257 jedinica, Marković je popratio podacima koji se ne mogu iz naslova većega broja jedinica iščitati, npr. da je riječ o prikazu neke knjige ili razgovor s nekim novinarom. Jednako je postupio i u popisu radova o Aniću tako da se osim uobičajenoga opisa bibliografske jedinice, primjerice novinskoga članka, pod zvjezdicom (Markovićeva objašnjenja), može doznati i nadnaslov članka i koje je Anićevo djelo autor prikazao. Marković je istražio Anićevu ostavštinu i u knjigu unio i najmanji podatak koji može nekome biti važan ili koji jednostavno upotpunjuje članak. Treba naglasiti da je čuvao autentičnost teksta, sve je vjerno prenio, čak i tipfelere, naravno upozorivši na njih, nije zadirao ni u jezik, ni u pravopis, što je jedno od osnovnih tekstoloških načela u priređivanju ovakvih izdanja. I tu nije kraj rudarskomu poslu priređivača ove knjige. Uz Anićeve članke u bilješkama ima dosta Markovićevih dragocjenih raznovrsnih napomena. Dovoljno je pogledati članak *Akcentat u gramatici Šime Starčevića* i uvjeriti se u Markovićevu temeljitost i golem trud uložen u priređivanje ove knjige. Usporedio je svaki Starčevićev primjer u Anića s pretiskom Starčevićeve gramatike i u brojnim bilješkama ispravio Anićeve krivo navedene Starčevićeve primjere, npr. Anić navodi *hotijúci*, a trebalo je *hotijúci*. Jednako je tako usporedio i primjere iz Gundulića i Pavlinovića s njihovim izvornicima. Kad se tomu doda kazalo imena na kraju knjige te pravopisno i jezično uzorno napisan tekst, tehnički lijepo opremljen, može se samo zažaliti što ovakva stručnost i pedantnost nisu obilježje sličnih izdanja.

Članci u knjizi bili su objavljeni od 1958. do 2000. godine te osim što nam oslikavaju znanstveni profil Vladimira Anića, oslikavaju i stanje hrvatskoga jezikoslovlja u različitim razdobljima, ali i vrijeme u kojem su ti članci nastajali. Štošta se u društvu mijenjalo, pa se i položaj hrvatskoga jezika u tih četrdesetak godina mijenjao, od Novosadskoga dogovora do njegova statusa u europskim integracijama. Neke je članke »pregazilo« vrijeme, ali je dobro da se sjetimo u kojem su vremenu nastali, a nekima je temu nametnulo upravo vrijeme, npr. jezik reklama, televizije, let na Mjesec i sl.

U prvoj tematskoj cjelini *Graditelji i perspektive* nalaze se članci o Anti Kovačiću (inače temi Anićeva doktorata), Krleži, Šuleku, Mihovilu Pavlinovi-

ću, Franji Kuhaću, Dragutinu Parčiću. Tu bi se mogla pridružiti i dva članka o akcentu u Šime Starčevića, ali ona čine cjelinu s drugim člancima pod naslovom *Akcent i ortoepija*, u kojem je 11 akcentoloških članaka. Malo je u kroatistici akcentoloških radova pa je vrijedno pogledati što Anić misli o naglasku složenica, trosložnih imenica ženskoga roda, lokativa u izrazima poput *u svakom slučaju*, *u tom pogledu*, o naglasnoj prilagodbi internacionalizama. I treći tematski blok, *Morfologija i sintaksa*, otkriva raznovrsnost autorovih znanstvenih interesa. Članak *Morfološke inovacije u hrvatskosrpskom jeziku* obrađuje morfološku prilagodbu stranih imena, problem koji je aktualan i danas. Dok Anić ispravno navodi N jd. *Nives*, G jd. *Nives* s nultim nastavkom te u supstandardu *Nivesica* i *Niveska*, dotle neke odredbe u današnjoj kroatistici mogu samo zbuniti, npr. promjena takvih imena po e-sklonidbi u jednoj gramatici, ali i pitanje sklanjaju li se uopće ta imena. Anić (str. 298) kaže da su nesklonjive imenice (imena) s kongruencijskim indikatorom ženskoga roda i konsonantom na kraju. U literaturi² je izneseno mišljenje da dosadašnje tri imenične sklonidbe (*a*, *e*, *i*) treba dopuniti još dvjema: pridjevnom i nultom, ali se u ocjeni jednoga doktorata kaže da »možda ipak nije trebalo govoriti o 'nultoj sklonidbi' jednostavno zato što kod takvih imenica sklonidbe uopće nema«. Ako ima padeža, a ima ih, što je nesporno, ima i sklonidbe, samo su nastavi u svim padežima homonimni: –Ø. Treba se samo naviknuti da instrumentalni nastavak –Ø (*s Nives*) ima drugo značenje od genitivnoga nastavka –Ø (*bez Nives*) kao što dativni nastavak –u ima drugo značenje od lokativnoga –u u primjerima *idem prema gradu*, *živim u gradu*. Anić je bio na pola puta jer i on te imenice naziva nesklonjivim iako ih sklanja (određuje oblik za pojedine padeže). Dobro je postavio još jedan problem koji nije valjano riješen u jezičnim priručnicima sve do danas: *Rod i spol u hrvatskosrpskom jeziku: Razgraničenje*, ali je unatoč tomu u *Rječniku* loše odredio rod mnogih imenica.

U četvrtom tematskom bloku *Rječnik i kultura* više je članaka u kojima se ogledaju Anićeva stajališta o terminologiji, dijalektnoj frazeologiji, romanizacijama u književnom jeziku, o ulozi rječnika u društvu i o *Rječniku*, dok u najmanjem tematskom bloku pod naslovom *Granice jezika* ima članaka koji se prvi put objavljuju, a inspirirani su Wittgensteinovom filozofijom. Najveći broj članaka nalazi se u odjeljku pod naslovom *Prije glosara*, a namijenjeni su široj čitalačkoj publici pa su pisani jednostavno i zanimljivo. Mnogi su vodeći hrvatski jezikoslovci imali svoje višegodišnje savjetodavne rubrike u raznim novinama i časopisima, sjetimo se samo Ljudevita Jonkea, neumornoga širitelja jezične kulture, pa je i Anić čak dvanaest godina (1965–1977) imao svoje *Razgovore o jeziku* u zagrebačkom časopisu za umjetnost i kulturu *15 dana*. I u tim se kratkim priložima razlikovao od ostalih normativaca koji danas kruto određuju što je »pogrješno«, a što pak »točno«, i koji tvrde, primjerice, da je novinar uvelike pogriješio napisavši: »opijati smanjuju tjelesni i duševni bol«, a morao je znati da je ispravno samo: »tjelesni bol i duševnu bol«. Anić je bio oslobođen kalupa normativizma, što se nikako ne smije tumačiti da je bio

2 B. Tafra: Dopune hrvatskoj gramatici (uz 400. obljetnicu prve hrvatske gramatike), *Jezik*, 51 (2004) 5: 169–176.

protiv jezične norme. Nema u njega traga sumnji da se ne treba pridržavati jezičnih normi i da se standardni jezik ne mora učiti. On jednostavno jezik ne proučava samo kao apstraktni sustav, on ga promatra u njegovoj upotrebi pa zato ima »mekši« odnos prema dijalektizmima i drugim »izmima«, zalaže se za spontanost i kreativnost u jeziku, a ne za vječnu sumnju je li to ispravno ili nije,³ što pokazuju već naslovi njegovih članaka, npr. *Sapun za čišćenje fleka, takozvanih mrlja, maća: Književni jezik nije zbroj pravilnosti, Gramatika drvena motika, Gramatika srca, Riječi u galopu, Riječ kao tane, Kako s kako –fonijom, Ne dižem teže od olovke* itd.

Prvi je članak u tom tematskom bloku osvrta na jezik sportskoga novinarstva, na fraze koje se upotrebljavaju bez obzira na pravi smisao. Iako je objavljen davne 1965, nije se otada mnogo promijenilo jer se i danas mogu u sportskom jeziku čuti besmislice poput onih koje je Anić zabilježio: *Ilić se u posljednji čas razbolio. A svaki igrač koji se nađe na klupi nenadoknadiv je gubitak*. Naravno da na klupi sjede igrači koji mogu igrati, a bolesni su u krevetu. Tako se govori da se *otišlo na odmor* i u igrama u kojima se na odmor ne odlazi, da igrači *istrčavaju na teren*, iako ulaze laganim hodom. Nisu rijetke rečenice poput ove: *Prekršaj je prisilio suca da opravdano pokaže na bijelu tačku udaljenu 11 metara od gola*. Novinaru je valjda bilo prejednostavno reći da je *dosuđen jedanaesterac*.

Anić ne bi bio Anić da nije analizirao i same savjete kojima je preplavljeno hrvatsko jezikoslovlje 20. stoljeća. Naslovi priloga u *15 dana* pokazuju o čem je riječ: »*Reci to svojim riječima*«: *Uz jezične savjete*, »*Jezik nije matematika*«: *Uz jezične savjete* itd. Nema jezične kulture bez purizma pa je razumljiv i opravdan uvijek aktualan savjet »Gdje imaš svoju riječ ne upotrebljavaj tuđu« (str. 688). Na nekoliko primjera Anić pokazuje besmislenost dosljedne primjene toga načela. Tako svaka *klasa* ne može biti *razred*, iako su to istoznačnice, jer se *klasna borba* iz povijesti ljevice ne može zamijeniti. Jednako se tako može reći i za odnos internacionalizma *masa* i *svjetina*. »Savjet da se ne upotrebljava tuda riječ ima mnogo dobrih strana: on potiče velik broj ljudi na brigu o jeziku, toliko je jasan da izgleda gotovo nevažno koliko je primjenjiv« (str. 688). Koliko treba biti oprezan, ali i koliko širine treba imati, pokazuje i primjer s internacionalizmom *ibermensh* koji se bez problema može zamijeniti domaćom riječju *nadžovjek*. No, kad je došao *supermen*, više *nadžovjek* nije dolazio u obzir i zato je taj internacionalizam trebalo ostaviti i ne pomišljati da se traži domaća zamjena.

Svi se dosadašnji savjeti temelje na učinjenim jezičnim i pravopisnim pogreškama, a to znači da se stalno okrećemo unazad i da nas one sputavaju u jezičnoj upotrebi jer moramo neprestance, ako nam je stalo do materinskoga jezika, a jest, paziti da ne pogriješimo. Anić, međutim, nije bio zagledan unazad, nije stvarao kompleks kod čitatelja da ne zna svoj materinski jezik i da stalno griješi, nego je davao jednostavan savjet: *Reci to svojim riječima* (str. 694). Obično ljudi svoje rečenice nagomilaju nepotrebnim riječima misleći da

3 Aničeve knjige *Glosar za lijevu ruku* i *Jezik slobode* jasnije pokazuju autorovo shvaćanje jezika.

je to učenije (Anićev primjer s televizije: *Pedeset posto naše populacije pokazuje tendenciju debljanja*), umjesto da sve to kažu jednostavno, svojim riječima. »Skroman, neiskompleksiran savjet *reci mi to svojim riječima* pomaže mi da se otmem klišeju, naturenoj formi, usko stručnim, u nekim strukama magijskim terminologijama, od imitiranja, pa i od proizvoljnosti koje mi tko nameće. Ovaj savjet drži jezik u vlasti nas samih i svakom kaže da se za njegov jezik nitko ne može brinuti bolje od njega sama« (str. 696). Takvim savjetom Anić ne drži hrvatskoga govornika u strahu i napetosti da će pogriješiti, nego u njemu oslobada kreativne mogućnosti da jezikom stvara, da se njime igra, da bude uspješan govornik i sugovornik.

Budući da se u hrvatskom jezikoslovlju pragmatika pojavila mnogo kasnije nego u nekim drugim sredinama, treba istaknuti da ona zauzima značajno mjesto u Anića jer je on u svojim člancima i u *Rječniku* često uzimao kontekst u obzir da bi protumačio neko značenje pa je značenja znao iščitavati iz priopćajne situacije. Tako piše u članku *Zamjenice koje ne zamjenjuju* o ličnim zamjenicama koje dobivaju svoje značenje »u situaciji govornik–sugovornik« (str. 651). Objašnjavajući svomu čitatelju kako se treba služiti rječnikom, spominje da je u oblim zagradama upozoravao na dijaloške situacije i replike u kojima se oblikuju posebna značenja riječi te da *Rječnik* pokazuje razlike u funkcijama pragmatičkih riječi. Brojnim odrednicama određuje svojim natuknicama komunikacijsku vrijednost, ali i objašnjava da one često upućuju na kontekste i situacije o kojima ovise te da podliježu relativiziranju u vremenu i prostoru. Vodeći računa o komunikacijsko–funkcionalnim obilježjima pojedinih natuknica, znao je zabilježiti u kojem se govornom činu pojavljuje natuknička riječ, npr. uz natuknicu **hoću** stoji gramatička obrada i podnatuknica **hoću!** koju opisuje ovako: »zavisno o intonaciji znači u dijaloškoj situaciji hoću i *iron.* neću«, zatim dalje još jedna podnatuknica: »**hoćeš ...**, **hoćeš ...** (u nabranju barem dva puta) na svaki način, na razne načine, i na ovaj i na onaj način«. Kad piše u svom članku o rodu i spolu, ističe da se »razlikuju gramatički odnosi u rečenici od problema informativnosti i komunikativnosti *teksta*«, odnosno da se rod i spol očituju »kao problem *gramatičkih* odnosa u rečenici i kao problem *konteksta*« (str. 406). U članku *Sintaktičke pojave u interakciji* na nekoliko primjera dijaloških iskaza raščlanjuje sintaktičke mogućnosti izricanja potica, zapovijedi i zabrane, što se može valjano istražiti ako se jezik shvati kao društvena činjenica interakcije. Upravo je pragmatika bitna za razumijevanje Anićeva pristupa jeziku i svakako bi to trebalo imati na umu kad se vrednuju i *Rječnik* i ostala djela.

Aniću je bio stran jaz između pisanoga i govorenoga jezika pa je i u svojim člancima, ali i u *Rječniku*, nastojao uhvatiti »živi jezik«. Zato je pisao o tabuiranim riječima o kojima se još uvijek ne piše jer je u nas »čak i sam tabu tabuiran« (Marković, str. 36), a da ne govorimo o tome da se i ne pomišlja na rječnike vulgarizama (ili nekih sličnih »izama«), kakve imaju razvijene leksikografije (npr. poljska). Anić je slušao hrvatski jezik u svim mogućim situacijama, od sportskih prijenosa do kazališnih predstava, pa je zaključio da tabuiranu riječ ili izraz ili treba upotrijebiti ili ne treba i da tu nema ono nešto »između« (npr. u titlovanju tri točke nakon prvoga slova). Anićev odnos prema tabuima

dobro ilustrira njegov primjer (str. 632) s riječju *govno*. Uobičajeno je da se u rječnicima definira uglavnom denotativno značenje riječi pa »ako rječnik uz *govno* ne daje frazeologiju ni informaciju o afektivnoj obilježenosti, nego samo kaže da je 'izmet(ina)', a *balega* 'izmet od životinja', ne pomaže prevodiocu, pogotovo ako on želi ostati fin«. Takve su riječi isključene iz književnoga jezika kao cjeline, one su obilježene, iako se svakodnevno čuju, npr. *vreća govana, govno u karti, biti u govnama, jesti govna* (s kim), *Jedi govna!*, a kad se u noveli pojavi *mokrim ja na to*, onda je to »prefino« rečeno, ali nepostojeće u jeziku jer je samo – *pišam ja na to* zato što uz taj glagol idu i druge sveze: *uz vjetar, na koprive, na visoko*. Osim za tabuirane riječi Anić je imao izoštren sluh i za frazeme te je njegov *Rječnik* pun frazema jer ih je smatrao bogatstvom jezika (usp. zadnji članak u knjizi).

Prvi je rad Anić objavio 1958. godine i njime odmah pokušao riješiti jedan jezični problem: *Ima li razlike između cio i čitav?* Naime, znanstvena se karijera može izgraditi i na dobrim opisima tuđih dostignuća, a rijetki su kojima je dano da istražuju neistraženo i da unose nove spoznaje. Anić je bio među tim rijetkima. Na kraju njegova znanstvenoga i profesorskoga, ali i životnoga puta, u studenome 2000. na početku mjeseca objavljen je razgovor s Jelenom Hekman u *Vijencu* pod naslovom *Pravopis je pogrešno shvaćena knjiga osnovne pismenosti*. Na kraju je toga mjeseca umro. Anić je na svojoj koži otrpio sva naša kriva shvaćanja pravopisa koji je postao ideološkom razdjelnicom u hrvatskom društvu, ali unatoč tolikoj upućenosti u pravopisnu problematiku, što bi se moglo zaključiti iz golema odjeka koji je izazivao svaki novi hrvatski pravopis, daleko smo od prosječne, a kamoli uzorne pismenosti.

Raspon tema kojima se Anić bavio veoma je širok. Nakon iščitavanja tih 111 članaka moramo se složiti s priređivačem da je Anić i bez *Rječnika* mnogostruko zadužio hrvatsku filologiju. Vjerojatno će i ova knjiga dati povoda, kao i *Rječnik* i *Pravopis*, da se mnogi ne slože s Anićevim pogledima na jezik. Premda je taj profesor hrvatskoga jezika djelovao, valjda zbog svoga izgleda (visok, prosijed, smiren, odmjeren, jednom riječju – gospodin), više kao strogi kabinetski normativac, njegovi radovi pokazuju da jezikom nipošto nije bio sputan, da se u njem osjećao slobodno i da nije, i kad je savjetovao, bio strog i isključiv normativac. Njegov je pristup jeziku svakako odudarao od pristupa jezikoslovnih mu suvremenika, a da je uspio unatoč tolikim osporavanjima zauzeti svoje mjesto na vrhu hrvatskoga jezikoslovlja i hrvatske kulture, dokazuje što je danas dovoljno reći samo – Anić. U svijetu estrade i sporta to je normalna pojava, ali u svijetu znanosti, nažalost, rijetkima se to događa.

Branka Tafra

